

ἀγάλια χλωμές Παναγιές χαμογελάστρες φανερώθηκαν στην Ἀθήνα, στὸ μελιχρὸ φῶς τοῦ δειλινοῦ σου. Βυζαντινοὶ καιροὶ μεγαλοῦργησαν. Στὴν ἀκρὴ ἀπὸ τὸ θέμα τῆς Ἑλλάδας ἢ Ἀθήνα, κορῶνα ἐθνική; παράταιρα ζοῦσε χαροαλεύοντας.

Μιὰ μέρα βούκινα ξενόφωνα φρύαξαν; ὦ Ἀττική! Πλατιά θηκάρια σπαθιῶν ἀκούστηκαν κλαγγάζοντας.... Κι ἀπάνω στὰ μαρμαρένια λιθόστρωτα τῆς Ἀθήνας χρυσὰ σπηρούνια ἠχολόγησαν στὸ πομπικὸ πέρασμα Φράγκων καβαλλιέρων, ἀντρεϊωμένον σιδερόφραχτων, μέσ' ἀπὸ τοὺς μαρμαρένιους βωμούς. Γαλλόφωνες κοντέσσεσ, παιδοῦλεσ βασιλόχαρες, σκόρπισαν μιλήματα ξενότροπα καὶ σὰ βάρβαρα· μὰ ὡς τόσο χαμογελοῦσαν ἐρωτόπαθα καὶ τὰ ματόκλαδά τους εἶτανε λαγγεμένα....

Μιὰν ἄλλη φορὰ φωνές πολεμόχαρες οὐρλιαξαν: «Ἀραγῶν! Ἀραγῶν!» Μελαψοὶ γιγαντομάχοι, Καταλάνοι τριγυριστές, πλημμύρισαν τοὺς κάμπους σου. Τὰ κοντάρια τους εἶτανε βαριά καὶ τὰ μαχαίρια τους ἀπὸ ἀτσάλι δυνατὰ. Μὰ πέρασαν κι αὐτοί. Κ' ὕστερα, σὰν ἐσθυσαν κ' οἱ Φλωρεντινοὶ μεγαλέμποροι, σαρκίγια μισητὰ χυθήκανε στοὺς δρόμους καὶ στίς στρατές σου. Ἀφέντης Βοϊτόδασ θρονιάστηκ' ἐδῶ κι ἀπὸ τὸ Κάστρο τῆς Ἀθήνας ἀλλάλαξε ἢ φωνὴ τοῦ Μουεζίνη. Ἀσκέρια ἀρβανίτικα πλανόναν καὶ σὲ ρήμαζαν, Σαρακηνοὶ κουρσάροι ἔρμενίζοντας ἄρπαζαν τὸ βίός σου· τὰ παιδιὰ σου σ' ἄφηναν ἔρημη καὶ φώλιαζαν στὰ νησιά τοῦ Σαρωνικοῦ. Αἰῶνες κράτησε ἢ βασιλεία τοῦ μισοφέγγαρου....

Μιὰ μέρα Χριστοὶ καβαλλάρηδες, παλληκάρια ρωμιόπουλα, δρασκέλισαν τὰ χωράφια σου. Στὰ μάτια τους εἶταν ἢ ἀπέφραση γραμμένη κ' εἶχε σημάνη ὁ λυτρωμός. Ἀπὸ τὸ Κάστρο τῆς Ἀθήνας ἔπεσε γιὰ πάντα τὸ μισοφέγγαρο κ' οἱ λευκοὶ ναοὶ ξανάζησαν τὴν παράμερη ζωὴ τῆς αἰώνιας λήθης. Μὰ δὲν ξέρω ἂν ἐνοιῶσαν τὸ λυτρωμὸ κι ἂν ἐλύγισαν οἱ ἔθνη στὸν ὄλοιο θωρώντας ἄξαφνα τὰ ρωμιόπουλα παλληκάρια, τοὺς Χριστοὺς καβαλλάρηδες.

Τῆς Ἱστορίας ἀναθυμιάματα, ζωὲς πρωτερινές, περιπλεγμένες καὶ μισοφώτιστες! Ὀνειρα εἰδωλολατρικά, ὄρμες αὐτοκρατορικές, δουκικὰ ἀνατριχιάσματα, ἑλληνικοὶ καημοὶ κι ἀντρεϊέματα! Ζωὲς πεθαμένες πού σὰς ξανατρέχω καὶ σὰς ζωντανεύω καὶ σὰς ξαναβρίσκω μέσα μου! Φωτίστε μου τὸν ἄπλερο λογισμὸ καὶ δυναμῶστε μου τὴν κάθε ἀδύνατη πράξη. Ἄς εἶναι μὲ τῆς κληρονομικότητος τὸν παγκόσμιο νόμο, ἢ κι ἂν αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο, ἄς εἶναι καὶ μὲ μιὰ μόνη στάλα ἀπὸ τὸ μέτρο τῆς αἰώνιας ὁμορφιάς πού φωτοσκιάζει ἀλάθευτα κάθε σταθμὸ τῆς Ἱστορίας.

Σὲ μιὰ γωνιά τῆς ψυχῆς μου δέεται χλωμὴ μιὰ Παναγιὰ Ἀθηνιώτισσα· καὶ πρὶν ἀκόμη σβύση καὶ πρὶν χαθῆ, ξεπροβάλλει μιὰ Φρόνη ἐλόγουμη καὶ λούζεται στ' ἀρχαῖα νερά τοῦ Ἰλισσοῦ!

ΛΕΑΝΤΡΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ

Ὁ Στρίντπεργ εἶναι ὁ ποιητής, τὸ ἀνήσυχο καὶ ἐπαναστατικὸ πνεῦμα, πού συγκίνησαν περισσότερο τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς καὶ ἡ κατάπτωση τῆς σημερινῆς κοινωνίας, παρὰ ἡ ἐνδόμυχη φωνὴ τοῦ ποιητῆ πού μᾶς καλεῖ στὸν κόσμον τῶν ὄνειρων. Εἶναι ὁ ποιητής πού ἐχρησιμοποίησε τὴ δύναμή του σ' ἓνα θετικὸν ἀγῶνα, σὲ μιὰ πολεμικὴ τόσο ἀναγκαῖα γιὰ τὸν τόπο του.

Πολλές πικρίες δοκίμασε στὴ ζωὴ του, πολλές ἀπογοήτεψες καὶ ἓνας ἄτυχος γάμος του μάλιστα τὸν ἔκανε τόσο πολὺ νὰ μισήσῃ τὴ γυναῖκα. Σημάδια τῆς μεγάλης του αὐτῆς ἀποστροφῆς εἶναι τὸ ὑπέροχο δράμα του ἢ «Τζούλια» καὶ ὁ «Πατέρας», πού παίχτηκε δῶ καὶ λίγες μέρες ἀπ' τὸν κ. Οἰκονόμου στὸ θέατρο τῆς Κυβέλης. Ἄν καὶ δὲν μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ κανένας σ' αὐτὰ τὴ μεγάλη ψυχολογικὴ παρατήρηση καὶ τὴ δύναμη, δὲν πείθεται ὅμως πῶς ἡ ἀντίληψη τοῦ Στρίντπεργ γιὰ τὴ γυναῖκα εἶναι σωστή. Εἶναι ἀντίληψη ἀτομικὴ, ἀντίληψη ἀποκλειστικὰ δική του, ἀντίληψη πού ἐσχημάτισε ὕστερ' ἀπὸ τὸ χτύπημα τῆς καρδιάς του πάνω στὸ ἀμόνι τῆς ὀδύνης καὶ ὕστερ' ἀπὸ τόσες δοκιμασίες. Δὲ συλλογίστηκε ὅμως πῶς ἂν ἡ Ὀμφάλη εἶταν γυναῖκα πού κρατοῦσε ἀλλοσοδεμένο τὸν μαγεμένο ἀπὸ τὴ δύναμή της ἄντρα της, εἶταν τὸ ἴδιο καὶ ἡ Ἀριάδνη πού σ' ἓνα βράχο τῆς Νάξου ἐκοίμιζε χρόνια στὸ παράπονο τοῦ μεγάλου ὠκεανοῦ τὴν πίκρα της γιὰ τὴ φριχτὴ ἐγκατάλειψή της ἀπὸ τὸν ἄπιστο ἑραστή. Τὴν ἀντίληψή του αὐτὴ θέλησε νὰ γενικοποιήσῃ μὰ δὲν τὸ κατώρθωσε, γιὰ τὴν ἴδια ἐποχὴ ἀκριβῶς ὁ ἄλλος μέγας τοῦ Σκανδιναυικοῦ Ἡρώου, ὁ Ἴβεν, ἔγραφε τὴ «Νόρα» του γιὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ δικαιώματα τῆς ἐλεύθερης δράσης καὶ τοῦ ξεσκαλωμοῦ τῆς γυναίκας. Ὁ «Πατέρας» τοῦ Στρίντπεργ εἶναι ἓνας θρῆνυμος. Γιὰ τὸ ἔργο δὲν μποροῦμε τώρα νὰ μιλήσουμε ἀναλυτικὰ. Φτάνει νὰ ξέρει κανεὶς πῶς σκιάζεται ἀπὸ τὸ σκοτάδι τοῦ δυνατώτερου μίσους τοῦ ποιητῆ γιὰ τὴ γυναῖκα καὶ στολίζεται ἀπὸ στιγμῆς ἐξαιρετικῆς δραματικῆς μεγαλωσύνης. Καὶ γιὰ τὴν ὑπόκριση τοῦ κ. Οἰκονόμου ἔπρεπε νὰ μιλήσῃ κανένας περισσότερα. Μὰ ὅλοι ξέρουν τὸ δυνατὸ τεχνίτη, πού καὶ ἡ παραμικρὴ κίνηση τοῦ χεριοῦ του πάνω στὴ σκηνή, εἶναι ἀποτέλεσμα μελέτης μεγάλης καὶ εὐσυνειδητῆς, γιὰ ν' ἀρκεστοῦν στὰ δυὸ τοῦτα λόγια: «Ὁ Οἰκονόμου σὰν παίζει δὲν περιορίζεται στὸν κύκλο τῆς ἀπλῆς ἀπόδοσης, ἢ ἔστω καὶ τῆς δυνατῆς ἀκόμα, μὰ ἐχτείνεται ὡς τὰ ὄρια τῆς ὑψηλῆς δημιουργίας». Εἶναι δημιουργός. Μπαίνει μέσα στὸ πνεῦμα τοῦ συγγραφέα καὶ ψυχολογεῖ στὸ ρόλο του καὶ τὴν ἐλάχιστη λέξη πού θὰ πεῖ. Καὶ τοῦ χροστοῦμε μιὰ μεγάλη εὐγνωμοσύνη, πού ἂν καὶ τόσο σπάνια, μᾶς χαρίζει κάποτε τέτοιες στιγμῆς καὶ δίνει κάποιον κίνημα ζωῆς στὸ Ἑλληνικὸ θέατρο, ἀνεβάζοντας ἔργα παρόμοια στὸ Ἑλληνικὸ θέατρο, πού βασιλεύει ἢ ἀτονία πού δημιουργοῦσε ἢ ἐπικράτηση τῆς Γαλλικῆς Comédie.

ΜΕΝΑΝΤΡΟΣ ΜΑΓΝΗΣ